

AnletsBladet

NR 3

SEPTEMBER 2022

Ordföranden har ordet

Nu har äntligen alla turer runt Broängsgården kommit till punkt. Strax innan sommaren stämde Inger Feldhofer och jag träff med en representant för Vuxenskolan. Vi krävde att få reda på deras planer för Broängsgården. Resultatet av det mötet var inte så muntert.

Det visade sig att den stora salen i stort sett var helt ockuperad av Fritidsklubben Falkens aktiviteter. När vi sedan dessutom fick beskedet att vi inte fick vara i Broängsgården över huvud taget under dagtid när det fanns barn där, bestämde vi oss för att titta efter alternativa lösningar.

Som ni kanske vet så är tillgången till lokaler som är lediga både dag- och kvällstid inte så stor. Vi fick en bra kontakt med SeniorNet som har lokaler i Seniorhuset i Tumba. Eftersom sommaren kom i vägen för eventuella beslut fick vi vänta tills det var dags för deras första styrelsemöte för hösten. Detta möte hölls den 22/8 och där fick vi klart besked att vi är välkomna att hålla till i deras lokaler.

Nu kan vi äntligen planera höstens aktiviteter och det känns mycket bra. Vi hoppas att vi alla ska trivas med denna lösning.

Carin

Besök på Hallwylska palatset

*Hallwylska Palatset, början 1900-talet.
Foto från Stockholmskällan.*

Vi var nio personer som träffades vid muséet kl. 17. En mycket duktig guide visade oss runt i palatsets våningar. Wilhelmina och Walther von Hallwyl lät bygga huset 1893-98. Arkitekt var Isak Gustaf Clason. Bygget kostade 1,5 miljoner kronor. Huset är inrett dels i 1600- och 1700-talsstil dels i modernare jugendstil. Wilhelmina ville att huset och alla inventarier skulle bli ett museum, för att belysa både hennes egen samtids och äldre tiders kultur. Hon samlade föremål hela sitt liv. Hon köpte antikviteter och

*Hamngatan 4-6 omkring år 1890.
Foto: Stockholms Stadsmuseum.*

konst, silver och porslin. Dessutom sparade hon alla reseminnen, och alla presenter familjen fått (även från barnbarnen). Arbetet med att katalogisera alla föremål startade 1906. Föremålen delades in i 67 olika grupper beroende på typ. Det blev så småningom 78 böcker. Huset var ett av de modernaste i Stockholm. Det hade centralvärme, elektriskt ljus i alla rum, centralsugare, elektriska hissar, badrum med badkar och dusch, samt telefon. I serveringsrummet fanns både personhiss och mathiss, samt tre olika telefoner (intern-, riks-, och Stockholmstelefon). Det fanns många fina öppna spisar i rummen, men dessa användes inte, eftersom man hade centralvärme från en panna i källaren, med varmluftsutblås i rummen. Tjänstefolket behandlades bra, och stannade därför länge. Även deras lokaler var moderna, t.ex. var trapporna uppvärmda med varmluft. På innergården fanns stall för deras två hästar och vagnslider. För att illustrera detta hördes inspelat hästramp och vagnsrassel i porten till gatan.

1908 inköptes istället en Fiat (kusken fick bli chaufför), och senare en Daimler. 1920 skänktes huset till Svenska staten, men de bodde kvar resten av livet. Walther dog 1921 och Wilhelmina 1930. Hon blev 86 år och var mycket pigg. Hon åkte aldrig hiss, utan gick i trapporna. Hon hade till och med ett eget träningsrum där hon gjorde gymnastik.

Huset öppnades för allmänheten 1938. Det var ett intressant besök, som kan rekommenderas. Vi hann nog bara se en liten del av allt, huset rymmer så mycket.

Text: Eva Hellström

Ansv.utgivare: Carin Johansson, Fagerlidsvägen 3, 146 30 Tullinge. tel. 070-591 4288
Redaktion: Arne Mattsson, Björkvändan 6, 147 33 Tumba. Tel. 08-530 371 16
Monica Andersson, Storskiftesvägen 53, 145 60 Norsborg. tel. 070-628 9911
Carin Johansson, Fagerlidsvägen 3, 146 30 Tullinge. tel. 070-591 4288

Hemsida: www.botvid.org

FöreningsInfo

BOTVIDSBYGDENS SLÄKTFORSKARFÖRENING

Föreningens adress

Botvidsbygdens Släktforskarförening
c/o Anita Karlsson, Grytstigen 80
147 52 Tumba. Tel. 08-530 33310,
mobilfn. 070-3310916

Hemsida: www.botvid.org

Webbmaster: Mats Johansson, 072-7224817

Styrelsen

Ordf. Carin Johansson, 070-5914288
V.ordf. Mats Johansson, 072-7224817
Sekr: Anita Karlsson, 08-530 33310
Kassör: Inger Feldhofer tel. 070-6257776
Ledamot: Charlotta Eskilson, 070-6677964
Ledamot: Monica Andersson, 070-6289911
Suppl. Kjell Hanses, 070-3775604
Suppl. Bo Pettersson, 070-2181173

AnletsBladet

Ansv.utg. Carin Johansson, 070-5914288
E-post: carin@medicalsevice.se
Red. Arne Mattsson, tel. 08-530 37116
E-post: armatt@telia.com
Monica Andersson, 070-6289911
E-post: monica.andersson@storskiftet.se

Avgifter

Årsavgiften erläggs senast 1 mars.
Medlemsavgift 2022: 220:-
Famijemedlem: 70:-
Plusgiro: 419 06 23-1

Om du flyttar...

Anmäl din nya adress till:
Inger Feldhofer tel. 070-6257776
E-post: inger@feldhofer.se

Styrelsen informerar

Styrelsemöten

Höstens styrelsemöten kommer att hållas
onsdagarna den 21/9, 26/10 och 23/11.

Medlemsträffar

Höstens medlemsträffar blir onsdagarna:
14/9, 19/9, 19/10 och 30/11.

Läs mer under kalendarieret.

AnletsBladet

söker medförfattare

Snart är det dags för nästa AnletsBlad och till dess behöver vi material. Artiklar, korta eller långa, smånotiser s.k "fynd" under forskningen m.m. Vässa pennan och skriv, tidningen är till för Dig!

Redaktörerna

Besök på Stockholms Stadsmuseum

Den 28:e april besökte vi Stockholms Stadsmuseum för en guidad tur som visar på några av museets guldkorn. Vi var 21 stycken från BSF.

Museet har nyligen varit stängt under fyra år för total renovering. De återöppnade 2019. Museet är uppdelat efter tid, och vi började med 1500-talet. 1527 var den stora reformationen till protestantism. Gustav Vasa fick större makt över kyrkan och tog hand om dess tillgångar.

Stockholm bredde ut sig mellan broarna med försvarsmur i norr och söder, och slottet Tre kronor i mitten. Runt holmen fanns pålar (stockar) i vattnet. Staden hade ca 8 000 invånare.

I början av 1600-talet var handeln vid Ryssgården livlig. Stångjärn och trä skeppades ut här till Moskva. Nuvarande stadsmuseet var ett handelshus och var färdigbyggt 1680.

Normalm bebyggdes i mitten av 1600-talet. Antalet invånare hade då ökat till ca 40 000 för att i början av 1700-talet vara uppe i 60 000. Pesten åren 1710-1711 reducerade åter antalet till ca 40 000.

I östra stadshusets källare (nuvarande stadsmuseet) fanns en populär krog vilken många kändisar såsom Carl Mikael Bellman och Carl von Linné har gästtat. På Götgatan fanns källaren Hamburg där dödsdömda fick sin sista sup på vägen till halshuggningen. Alla fick ett eget glas som sparades i "Sista supen skåpet". Skåpet finns nu på stadsmuseet.

På 1800-talet startade industrialiseringen. 1850 var invånarantalet uppe i 90 000. På 1830-talet började ångbåtarna och därefter tågen att gå. I staden började man med moderniteter såsom oljelampor som tändes vid mörkrets inbrott och släcktes vid midnatt.

På gårdarna fanns det dass som tömdes regelbundet. Skiten fraktades ut med prämar bland annat till Fjäderholmarna. Vanligt var också att det dumpades i närmsta vattendrag. 1860 startades det första vattenreningsverket där Eriksdalsbadet ligger idag.

Industrialiseringen fortsatte på 1900-talet. År 1900 hade befolkningen tredubblats och passerade 300 000. En stor industri var ölbrygging med bland annat Münchenbryggeriet och S:t Eriks bryggeri. Öl var renare än vatten och därför mindre onyttigt att dricka.

Mekaniska verkstäder ökade också t.ex. Ludvigsbergs mekaniska som gjorde den första kylanläggningen. Tidigare användes sågad is för kylning.

Dalkullor jobbade i Stockholm över vintrarna ofta i bryggerierna eller som roddarmadamer, klädda i folkdräkt. Rörstrands porslinsfabrik var en annan stor arbetsplats.

Demonstration hölls 1:a maj vid Hornsberg eller på Gärdet, inte inne i stan. Ett besök på stadsmuseet kostar ingenting. Där finns mycket att se med både fasta och tillfälliga utställningar. De ordnar även stadsvandringar som dock kostar en peng. □

Text: Ann Johansson

Foto: Mats Johansson

Kamratcirklar

Vi hoppas att vi kommer att kunna starta cirkelverksamheten igen under hösten. Cirkelarna kommer att hållas i SeniorNets lokaler i Seniorhuset.

Anmäl ditt intresse till cirkel@botvid.org så återkommer cirkelledaren med detaljer. Vi startar en cirkel när vi har tillräckligt med deltagare.

Aktuella dagar för cirkelarna är måndag förmiddag och torsdag för- och eftermiddag. Kostnaden för cirkelarna är 50 kronor för varje tillfälle man deltar.

Släktforska, grund vi går igenom grunderna för släktforskning
Att läsa gammal text
Min Släkt DNA genomgång av registreringsprogrammet Min Släkt för dig som nyligen topsat dig och vill ha hjälp att förstå resultatet

Soldatforskning
Digitala Forskarsalen

Om du har önskemål om någon ytterligare cirkel så vill vi gärna att du meddelar detta på ovanstående adress.

"Allmänna opinionen uppgifver"

Att spåra en okänd fader kan vara både stimulerande och frustrerande. En ovanlig notis om saken finner man i födelseboken Millesvik C1:3. Från 1848 är kyrkböckerna i Millesvik pryddigt förda av kyrkoherde Magnus Frykholm, (1802-1892).

Den 5 september noterar Frykholm i födelseboken att pigan Stina Maria Svensdotter fött ett oäkta barn som i dopet fått namnet Maria Christina. Men så noterar Frykholm: "Fadern angafs vara soldaten Olof Nilsson Nord i Östra Noltorp. Allmänna opinionen uppgifver likväl såsom barnafader gifte hemmansegare sonen Andreas Nilsson i Norra Hult, hvilken ock blifvit af sin hustru instämd till Näs Häradsrätt för horsbrott."

I husförhörslängden kan inhämtas att "allmänna opinionen" troligen hade rätt. Hustru Britta Persdotter fick rätt och häradsrätten dömde till äktenskaps-skillnad som fastställdes av hovrätten.

Källa: Carl-Johan Ivarsson i Värmlandsanor

Kassören meddelar...

Nya medlemmar:

Sedan manusstoppet för senaste Anlets-Bladet har föreningen fått 2 nya medlemmar som hälsas hjärtligt välkomna.

Anita Lennartsson (Fa) Norsborg
Therese Törnros Tullinge

Forskarrummet hösten 2022

Från och med hösten 2022 kommer vi att ha tillgång till SeniorNets fina lokaler i Seniorhuset i Tumba. Dessa finns på övervåningen i huset och därför måste vi hålla entrédörren låst. För att underlätta för alla parter har styrelsen beslutat att vi fortsätter med för-anmälan för dem som vill komma till Forskarrummet. Anmälan sker till forskning@botvid.org senast kl. 10 den aktuella dagen, gärna tidigare.

Invänta sedan svar att anmälan är emot-tagen. Nytt för hösten är också att Forskarrummet på eftermiddagar är på måndagar. Kvällstiden är på onsdagar. Givetvis gäller det som vanligt att man ska känna sig helt frisk och inte ha några förkylningssymtom för att kunna komma.

Aktuella eftermiddagar kl. 13-17 är: 26/9, 3/10, 17/10, 24/10, 31/10, 14/11, 21/11, 5/12.

Aktuell kväll kl. 18-21 är: 12/10, 9/11, 14/12.

KALENDARIUM

Möteslokal: Seniorhuset, Grödingevägen 2, Tumba. Parkering sker i Tumba Centrums P-garage.

Måndag 19 september kl. 16.00

Studiebesök

Den här gången gör vi ett besök på Riddarhuset.

Oscar Langensköld visar och berättar. Det tar ca 1,5 timme.

Visningen börjar kl. 16.00.

Obs! Huset är inte handikappanpassat på grund av trappor.

Anmälan senast den 16 september till: inger@feldhofer.se

Onsdag 19 oktober kl. 19

Medlemsträff

Tora Wall svensk folklorist och berättare.

Vi får höra om "Smörlycka, julbrödets magi och det heliga ölet".

Kaffe serveras från kl. 18.30.

Entré 20:- Icke medlem 40:-.

Onsdag 30 november kl. 19

Medlemsträff

Fredrik Mejster och Gen-jägarna

Tv-programmet Gen-jägarna börjar sändas i november. Fredrik berättar hur arbetet med detta program har gått till.

Kaffe serveras från kl. 18.30.

Entré 20:- Icke medlem 40:-.

Akuten extra Plus ++

Vi kommer även fortsättningsvis att erbjuda Akuten extra Plus.

Om du tycker att det är alltför besvärligt att i text formulera din fråga till Akuten erbjuder vi dig ett möte med Mats via mötesplattformen Zoom. Skicka ett mail till akuten@botvid.org och berätta att du vill ha ett Zoom-möte så skickar Mats en länk till dig och bjuder in dig till ett möte vid en tidpunkt som passar er båda.

Missa inte att vi via Akuten nu kan erbjuda hjälp med släktforskning på finska och i Finland.

Naturligtvis fungerar Akuten som vanligt också.

Seniorhuset i Tumba

Huset byggdes i början på 1920-talet som kontor till Sörmlands Enskilda Bank som bedrev sin bankverksamhet där fram till 1945, då dåvarande Skandinaviska banken övertog Sörmlands Enskilda Bank. Skandinaviska banken behöll sin bankverksamhet i huset fram till 1970 då banken flyttade till Tumba Centrum. Kommunen övertog ägandet av huset och mellan 1972-2008 hyrdes huset ut till ABF i Botkyrka.

2009 började huset byggas om till en mötesplats för Botkyrkas seniorer.

Mötesplatsen bygger på ett samarbete mellan PRO Tumba, SPF Seniorerna Botkyrka och SeniorNet Botkyrka.

Att det hänt spännande saker i huset vittnar nedanstående reportage hämtat från Nordisk Kriminalkrönika 1972: Tumbakuppen (e-bok).
”Tumbakuppen 1967

Den 1 maj 1967 klockan 12.45 fick polisen i Huddinge en anmälan om inbrott i Skandinaviska bankens lokalkontor i Tumba. I kassavalvet var 400 bankfack uppbrutna och tömda. Pressens uppfatt-

ning av bytet var 8 miljoner kronor, men det finns uppgifter om att det uppgick till ungefär halva beloppet.

Brottsplatsundersökningen visade att gärningsmännen tagit sig in i bankhuset via en spaljé på husets södra gavel upp till balkongen och bankkamrerens lägenhet och sedan tagit trappan ner till bankkontoret och kassavalvet på bottenvåningen.

De använde skärutrustning för att ta sig igenom kassavalvets tre plåtar och bröt sedan upp de 400 bankfacken.

Redan från början strömmade det in tips om personer och bilar och även från undre världen som pekade ut tre personer.

Häradsrätten dömde två personer till fyra års fängelse och den tredje inblandade personen fick två års fängelse. Domen inkluderade också en del andra brott nära i tiden för Tumbakuppen. Vidare skulle 3 413 706 kronor betalas tillbaka till banken.

Hovrätten vidhöll domen och överklagandet i Högsta domstolen avslogs.”

Efternamnshistoria

Under 1500-talet började adeln och stadsbefolkningen att anta familjenamn som ärvdes av barnen. Inte förrän under 1800-talet började allmogen i Norden också att anta familjenamn.

Tidigare användes son- och dotternamn, så kallade *patronymikon*, Svens son fick heta Svensson och Pers dotter Persdotter. På Island används detta namnskick fortfarande och på Färöarna har man infört det på nytt.

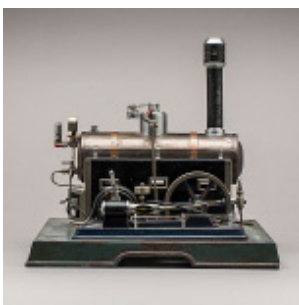
1901 års släktnamnshöjning innebar att alla skulle ha ett familjenamn. Ofta valde man då mannens son-namn. Många hade tidigare hittat på nya namn och eftersom paren kunde välja vad som helst och sedan bara anmäla det nya namnet hos prästen fick många samma namn utan att vara släkt. Den nya förordningen innebar dock att befintliga namn skyddades. 1920 års giftermålsbalk innebar att kvinnan nu tvingades att ta mannens efternamn. Tidigare hade hon kunnat behålla sitt flicknamn. *Agnatisk namnordning*, som innebär att hustrun och barnen bär mannens/faderns släktnamn gällde enligt 1963 års namnlag men har, för att åstadkomma jämlikhet mellan könen, övergetts genom 1982 års namnlag. I denna lag bygger reglerna om de familjerättsliga namnförvärven på en neutralitetsprincip, som innebär att företräde ges åt varken mannens eller kvinnans efternamn. □

Saxat ur Värmlandsanor

Marknadsplatser

Håll koll på vår hemsida! Där kommer Mats Johansson att lägga ut en länk till en lista på var och när marknader hölls förr i tiden. □

Uppfinningar som förändrat världen

Ångmaskin, Märklin, Tyskland 1900-tal.
Bildkälla: Wikipedia

Ångmaskinen gav människan den energi som behövdes för den industriella revolutionen. Den började på allvar i England på 1780-talet sedan James Watt konstruerat en tillräckligt effektiv maskin. När man satte hjul på ångmaskinen fick man ett lokomotiv och därmed kunde järnvägarnas epok inledas. Utvecklingen ledde så småningom till ökat välbefinnande men också till den miljöförstöring som är ett stort problem idag.

Stigbygeln gav ryttaren den stabilitet han behövde för att kunna strida till häst. Tack vare detta kunde de tungt utrustade riddarna behärska slagfälten under medeltiden. Kungarna tvingades därför ge privilegier till dem som hade råd att bekosta den dyra utrustningen och tid att ägna sig åt vapenövningar. De var ofta stora jordägare och på så sätt uppstod adelsståndet. □

Saxat ur PLF-nytt nr 91, oktober 2009